

משרד החינוך
המחוז החרדי
הפיתוח המקצועי

י"ב אייר תש"פ
06/05/20

תכנון וניהול למידה מרחוק בפיתוח המקצועי

הנחיה למורי המורים

מפגשי הפיתוח המקצועי מוסיפים ערך רב לשדה החינוך: חשיפה לדגמי הוראה, עיון והעמקה במודלים פדגוגיים והתאמתם לשונות הלומדים באמצעות סיעור מוחות קבוצתי, מפגשי עמיתים, דיונים משותפים, היועצות ודיוק המענים לאור דילמות העולות בצוות בחינוכי, תמיכה רגשית בהתמודדות עו"ה עם אתגרי המערכת ועוד.

בתקופה זו בה איננו מתכנסים ללמידה פנים אל פנים בפיתוח המקצועי, אילוץ הריחוק ואזהרת ההתקהלות, מאתגרים את מורי המורים ליצר למידה אפקטיבית זו גם בלמידה מרחוק. ללמוד וללמד, להתנסות ולתרגל את הפרקטיקות.

לצורך תקשורת ולמידה נעשה שימוש מורחב בלמידה מרחוק באמצעות מרחב קולי לצד הפצת חומרי למידה: מאמרים ודוגמאות ישומיות. לשילוב שכזה בפיתוח המקצועי נדרשת מיומנות אחרת בכדי להגיע לאותן תוצאות וחוויות למידה רצויות.

למידת מורי מורים מתאפיינת ביכולת למידה עצמית, ניתוח ועיבוד המידע בהתאמה לשונות הלומדים וחקר הפרקטיקה. מסמך זה מתייחס לרכיבים אלו ואפשרויות הישום בלמידה מרחוק. מסמך זה מצטרף למסמך תכנון וניהול למידה מרחוק במרחבים קוליים בו פורטו רכיבי השיעור בהוראה לתלמידים. חשוב ומומלץ לשלב בין המסמכים בפיתוח קורס ורצף מפגשים בפיתוח מקצועי לעו"ה.

רכזנו עבורכם קיום מנחים לניהול מפגשי פיתוח מקצועי לצד הדגשים ודוגמאות לישום מיטבי של מיומנויות ושיטות למידה בפיתוח המקצועי.

נשמח לקבל רעיונות נוספים שיוטמעו במסמכים הבאים נא שלחו המלצתכם לדוא"ל:
pisgamcharedi@gmail.com

בברכה ובהצלחה

נעמי שי וצוות מרכזי הפסג"ה

משרד החינוך

המחוז החרדי

הפיתוח המקצועי

קווים מנחים לתכנון מפגש

בתכנון מפגש בלמידה מרחוק נעסוק בהיבטים ארגוניים ופדגוגיים המשפיעים על הלמידה:

● למידה א- סינכרונית גמישה

עובדי הוראה מחלקים את זמנם בין ההוראה בלמידה מרחוק, תמיכה פרטנית בתלמידים ומחוייבותם המשפחתית בעת חירום, ושאר משימות המשבשות את סדר היום.

יש להנגיש את הלמידה בגמישות זמנים ולהגדיר טווחי זמן ללמידה ולביצוע משימות, להנגיש את חומרי הלמידה באמצעות ערכות ללמידה עצמית, שיעורים מוקלטים, משימות בלמידת עמיתים וכדו'. יחד עם זאת, להגדיר לוחות זמנים להגשת המשימות בעת הרישום לקורס ובמהלך ההפעלה כדי ליצר רצף למידה משותף ומקדם. מומלץ לקבוע לפחות שני מפגשים בשיחת ועידה טלפונית בהתאם לתכנון סדירות הלמידה כדי לאפשר ישום המתודות החשובות שיפורטו בהמשך.

● למידה עצמית כבסיס ידע משותף

את תהליך הפיתוח המקצועי נבסס על למידה עצמית ממקורות מידע נבחרים, המאפשרים יצירת בסיס ידע משותף, עולם מושגים מקצועי ומעשיר. את מקורות המידע חשוב להעביר ללומדים לפני המפגש ולאטגר בשאלות הבנה לבקרה עצמית על הבנת החומר. למידה עצמית מוכרת כחלק משעות הפיתוח המקצועי.

● למידה חקרנית

מתוך הערכה והוקרה לידע המקצועי הרחב של עו"ה, חשוב לדייק את תכני הקורס שיאתגרו את הלומדים להעשרת הידע וחשיפה לידע חדש שיעמוד לרשותם בשדה החינוך. מאמרים מקצועיים איכותיים, שאלות חקר מחכימות ומשימות מקדמות למידה, כראוי לאיכות הלומדים. יחד עם זאת חשוב למקד את התוכן לתחום אחד ולהקיפו ממגוון נקודות מבט. מומלץ ליצור סדירות לשיתוף בידע המקצועי של הלומדים באופנים שונים שיפורטו בהמשך

משרד החינוך המחוז החרדי הפיתוח המקצועי

• למידה היברידית

למידה משיעורים מוקלטים ואף שיחת ועידה מרחוק מוגבלת ביכולת קשב הלומדים. לכן חשוב להרכיב את יחידת המפגש מרכיבים המשלימים זה את זה ומעודדים חוויה והתנסות בלמידה.

מומלץ לחלק את השיעורים ל"מנות קטנות" במודל ח"י רגעים, לצד משימה ישומית / למידת עמיתים/ מחוון עצמי לעיבוד הידע/ שיתוף קבוצתי משדה ההוראה וכדו'.

ככלל, הרכב מפגש צריך להתאים למספר שעות הלמידה המחושבות עבורו, לא להעמיס בתכנון 30 ש' קורס משימות והקשבה לשיעורים בהיקף גדול מדי, אולם חשוב שלא לרדד את הקורס באוסף הקלטות ומשימות שאינו ממצה את פוטנציאל הלמידה.

לדוגמא: ניתן להרכיב מפגש המוכר ל- 3 ש' פיתוח מקצועי באופנים הבאים:

- הקשבה לשני קטעי שיעורים מוקלטים (ח"י רגעים כל אחד) ומטלה ישומית ושליחת משוב למידה בהיקף שעתיים.
- הקשבה לשיעור מוקלט אחד (ח"י רגעים), שיחת ועידה בהיקף שעה עד שעה וחצי, למידה בצוותים בהיקף שעה.

• רצף למידה

מפגש המהווה חלק מקורס, יאורגן במסגרת למידה מוגדרת, לוחות זמנים ותכנון מראש המונגש ללומדים ומאפשר מעקב אחר למידה ברצף המוגדר. כגון, הגבלת אפשרות התקדמות למפגש הבא עד לאחר השלמת משימות המפגש הקודם, הגדרת מועד סופי להגשת משימות ושיתוף קבוצתי.

משרד החינוך

המחוז החרדי

הפיתוח המקצועי

מיומנויות ודרכי הוראה בפיתוח מקצועי

1. ניתוח ועיבוד מידע

העמקה בחומר הנלמד, תיווך הקשרים למודלים פדגוגיים.

בכל תכנון מפגש סינכרוני וא- סינכרוני תהליך ניתוח ועיבוד התוכן מתבסס על:

- עוגנים תיאורטיים ועיצוב תפיסות חינוכיות וביטויין בהוראה.
- חסמים בהטמעת המידע לצד כלים מקדמי הבנה.
- חינוך לחשיבה.
- הוראה פרונטלית (הוראה מפורשת ישירה).
- פדגוגיה משחקית.
- פדגוגיה ביקורתית.

להרחבת הידע ולהמשך למידה:

- מודלים פדגוגיים נבחרים –מכון מופ"ת
- 9 עקרונות פדגוגיים להוראה משמעותית – ברנקו וייס
- נתיבים להוראה משמעותית- המנהל הפדגוגי
- פדגוגיות לשיפור בתי ספר- אבני ראשה
- מורה אנלוגי בעידן דיגיטלי
- הוראה מפורשת ישירה - אגף מו"פ

האתגר בלמידה מרחוק: הנחיה ועיבוד מודלים פדגוגיים בתקשורת א- סינכרונית והתאמת מודלים

פדגוגיים למרחבי למידה מרחוק.

המלצות ליישום בלמידה מרחוק:

- חשיפת הלומדים לשיקולי הדעת של מורה מורים בבחירת המודל הפדגוגי, המתודה והכלים.
- הצגת המודל הפדגוגי והדגמתו לצד תוכן הקורס, איזכור המודל הפדגוגי ביחידות הלמידה ברצף הקורס.
- פתיחת פורומים לדיון והיוועצות באמצעות שיחות ועידה טלפונית בהם ידונו אתגרים בשימוש במודל ותבצע למידת עמיתים.
- משימות טלפוניות לקבוצות עבודה קטנות והצלבת המידע בוועידה טלפונית או בשידור המורה מורים במרחב הקולי.

משרד החינוך המחוז החרדי הפיתוח המקצועי

2. התאמה לשונות

הרחבת המתודולוגיות לשונות הלומדים בהבטים של תפקודי לומד והכלה

השונות בין הלומדים, כמו גם השונות בין עובדי ההוראה, נמצאת תמיד בבסיס תכנון תהליך למידה ותכנון תהליך פיתוח מקצועי.

בתכנון מפגש פיתוח מקצועי יש להתייחס ל:

- פרופילים של מורים.
- פרופילים של תלמידים.
- סגנונות הוראה.
- סגנונות למידה.
- הוראה הטרוגנית.
- דיפרנציאליות והכלה.

להרחבת הידע ולהמשך למידה:

- פרופילים של מורים- מכון מופ"ת
- סגנונות הוראה ולמידה – ברנקו וייס
- סגנונות הוראה – פורטל מס"ע
- הוראה דיפרנציאלית – אגף מו"פ
- יעד ההכלה

האתגר בלמידה מרחוק: במפגש הנערך בלמידה מרחוק, התקשורת עם הלומדים מוגבלת ועל כן יש לשכלל את מתודות ההוראה ולבחור את דרכי ההוראה, הלמידה והערכה בהתאם לשונות הלומדים בקורס.

המלצות ליישום למידה מרחוק:

- הגדרת דרכי ההוראה במרחב הקולי והנחייה מפורטת של שלבי הלמידה והמשימות
- מתן בחירה בין מגוון מטלות ומשימות המתאימות לשונות בין הלומדים.
- אפשרות למידה וביצוע מטלות במנעד רחב של מיומנויות, כגון: מטלות כתיבה, מטלות ביצוע, ראיון אישי, ניתוח מאמר מקצועי, התנסות בהוראה קולית עם תלמידים, הכנת מחוון ע"י הלומדים ועוד.
- התייחסות לתנאי הלמידה של הלומד וגמישות בזמני הגשת המטלות ואופן הגשתן.
- התייחסות לסטטוס הלומדים ביחס למקום העבודה והתאמה לצרכים.

משרד החינוך

המחוז החרדי

הפיתוח המקצועי

3. הפניה לפעילות ולמשימות בשדה

הקניית מיומנויות ואסטרטגיות להטמעת הלמידה וביסוס ההקניה.

אסטרטגיות למידה הן רצף של תהליכים קוגניטיביים המשפיעים על תהליך עיבוד המידע במטרה להקנות ללומד את הכלים כיצד ללמד, לפתור בעיות, להשלים משימות, לסכם ולתמצת, למידה מהצלחות ועוד.

להקניית המיומנויות נשלב פעילות משימתית והנחייתית המדגישה את מהות המיומנות ואופן ישומה, הלומדים בקורס יבצעו את ההתאמות לתחום הדעת ושכבת הגיל המתאימה ויתנסו עם תלמידיהם בפועל (לא "בתנאי מעבדה").

להרחבת הידע ולהמשך למידה:

1. [גישות לטיפוח החשיבה-ברנקו וייס](#)
2. [אסטרטגיות הוראה- מס"ע-מכון מופ"ת](#)
3. [גישות פדגוגיות מיומנויות חשיבה-מו"ט](#)
4. [נתיבים להוראה משמעותית-משרד החינוך](#)

האתגר בלמידה מרחוק: התנאים הפיזיים המסייעים לריכוז (קשר עין, דיאלוג) הקיימים בשיעור פנים אל פנים חסרים בלמידה מרחוק שאין בה נגישות ויזואלית. באילו אסטרטגיות נוכל להשתמש לפיתוח המיומנויות כאשר הלמידה נעשית מרחוק?

המלצות ליישום בלמידה מרחוק:

- שימוש בעוגני למידה- שליחת מסמכים, מאמרים ומצגות מלוות לפני המפגש והתייחסות אליהם במהלך המפגש.
- כיתה הפוכה- משימות הכנה לקראת השיעור - משימות הכנה המזמנות שיתוף מהשטח בהקשר למיומנות הנרכשת ובכך המיקוד בלמידה יהיה מתוך הקשר.
- למידה עצמית- ריכוז הלמידה הקבוצתית לטווח קצר לצד משימות מונחות ללמידה עצמית בהן יונחה הלומד להתנסות ביישום בשדה ההוראה ולגבש תובנות מהתנסות.
- סדנאות סימולציה מוקלטות- התנסות, משוב ותחקיר.
- סיכום ומשוב- חלוקת הקורס ל"מנות קטנות", על מנת ליצור יחידות זמן להתייחסות הלומדים הרוצים להגיב ולשתף מהעשייה בשטח.
- ניתוח חוויה אישית-הקלטת 'טיפ' אחד אישי/רעיון יצירתי על למידה מרחוק בשדה ההוראה עבור כל הלומדים הקבוצה.

משרד החינוך

המחוז החרדי

הפיתוח המקצועי

4. חקר הפרקטיקה

חיבור לעולם המקצועי של עו"ה ולמידה מיצוגים פרקטיים

הפיתוח המקצועי יתבסס על חקר הפרקטיקה של ההוראה, ניתוח אירועי הוראה ולמידה, הסקת מסקנות, התנסות מחודשת וחקר ההתנסות החדשה.

להרחבת הידע ולהמשך למידה:

- [חקר הפרקטיקה והלמידה של המורים- הוצלר](#)
- [חקר פרקטיקה מוכוון מסגרת פדגוגית- גל חירות- מופ"ת](#)
- [הוראה מעוררת השראה- פרופ' יורם הרפז](#)

האתגר בלמידה מרחוק: לאור המעבר ללמידה מרחוק, חקר הפרקטיקה יתבסס על פרקטיקות הוראה שונות שחשוב לנו לחקור. מהן הפרקטיקות אותן נחקור בלמידה מרחוק? ובאיזה אופן נבצע את חקר הפרקטיקה?

המלצות ליישום בלמידה מרחוק:

הצעות לחקר פרקטיקות בלמידה מרחוק:

- מחויבות לכל תלמיד ותלמידה- קשר מורה תלמיד, מענה מותאם אישית.
- מומחיות בתחום התוכן ובהוראתו- הבניית ידע, פיתוח מיומנויות, דגשי חינוך לערכים.
- ניהול ההוראה והחינוך- תכנון רצף ההוראה, יישום תהליכי ההוראה, אופני הערכה ומשוב.

אופני ביצוע חקר פרקטיקה בלמידה מרחוק:

- סיעור מוחות\דיון\פורום- תהליך של חשיבה בקבוצה, גיוס משאבי היצירתיים של הקבוצה בפתרון בעיות ובפיתוח רעיונות.
- עבודה בקבוצות- כל קבוצה מבצעת משימה ועובדת על יחידת תוכן שונה ובשיעור הבא מציגה את החומרים והתוצרים בהרצאה קצרה (מודל TED).
- ניתוח יצוגים מהשטח- ציוות לזוגות לחקר בחברותא על יצוגים מישום למידה מרחוק.
- מילוי\בניית מחוון בניית כלי להערכת המיומנויות הנדרשות לביצוע. ניתן להעלות מחוונים ושאלונים נבחרים שנבנו ע"י הלומדים לדיון.
- השוואה- עבודה פרטנית למציאת נקודות דמיון ושוני, השלמת טבלת השוואה, מציאת קריטריונים להשוואה ועוד.
- שיח אישי- שיחה פרטית המאפשרת שיתוף רגשות, מורה המורים יתאם שיחות פרטניות לדיוק ההקשר בין החומר הנלמד לאתגרי הלומדים ויכתוב מענים אופציונליים.

הערה: הרעיונות מתאימים לשיעורים מוקלטים וגם לוועידה, כאשר השיעור מועבר בהקלטה משוב הלומדים יתקבל על ידי הוספת תגובה לשיעור.

משרד החינוך

המחוז החרדי

הפיתוח המקצועי

5. הערכת למידה

הערכת הלמידה וההתפתחות המקצועית בכלים מעצבים למידה

הערכה היא כלי או אמצעי המספק ללומד ולמלמד מידע על מקומו של הלומד בתהליך הלמידה . ניתן להבחין בין:

1. **הערכה מסכמת** המאפשרת לאמוד את הערך ואת האפקטיביות, בדרך כלל עם סיום העשייה, בדגש על התוצאה (התוצר).

2. **הערכה מעצבת** המאפשרת לאמוד את הערך ואת היעילות של תכנית או מהלך, והיא מתמקדת בתהליך עצמו תוך כדי התרחשותו . השיטה נועדה לשיפור תוצאות ולהתקדמות.

בבואנו לבצע הערכה נבקש לבחון ולהעריך את השגת מטרות הקורס ודרכי ההוראה שבוצעו בו בהיבטים של:

- **רלוונטיות** - תכני הלימוד בתהליך הפיתוח המקצועי היו רלוונטיים עבור הלומדים.
- **חידוש** - הלומדים למדו בתהליך הפיתוח המקצועי תכנים חדשים.
- **שילוב בין פרקטיקה לתאוריה** - בתכני הלימוד היה שילוב מתאים של חומרים עיוניים-אקדמיים ופרקטיקה.
- **גמישות** - תכני הלימוד הוגמשו והותאמו לשונות בקבוצה.
- **מטלה יישומית** - המטלות בתהליך הפיתוח המקצועי היו בעלות מרכיבים יישומיים.
- **אווירה בטוחה** - בתהליכי הלמידה הלומדים הרגישו חופשיים להביע את דעותיהם.
- **שימוש בידע קיים** - במפגשי הלמידה נעשה שימוש בידע "שדה" של הלומדים.
- **הפקת תוצרי ידע** - בתהליכי הלמידה הלומדים הפיקו תוצרי ידע משמעותיים הרלוונטיים לעבודתם.
- **רפלקציה** - תהליך הלמידה זימן ללומדים הסתכלות רפלקטיבית על עבודתם.
- **גיוון** - דרכי ההוראה היו מגוונות תוך התאמה לתכנים ולקבוצה.
- **למידת עמיתים** - שילוב למידת עמיתים.
- **יישום** - הלומדים יישמו את המיומנויות והתכנים הנלמדים תוך כדי תהליך הלמידה.

ניתן להשתמש בכלים מגוונים ויצירתיים לביצוע הערכה כגון שיח משוב בסוף מפגש, תצפית, הערכת העמיתים, הערכה עצמית, תרגילים יצירתיים בסוף מפגש, הפניה לקריאה נוספת, ניסוח הבעת דעה, עיצוב פירות למידה, העמדת תערוכות, מטלות קריאה, תגובה לקריאה, הכנת הרצאה, העלאת תמונות על הנושאים הנלמדים ועוד. מומלץ ביותר לצרף מחוון לכל מטלת הערכה.

להרחבת הידע ולהמשך למידה:

1. [הערכה לשם למידה / מנוחה בירנבוים](#)
2. [הערכת פעילות לימודית](#)
3. [עקרונות לבניית מחוון \(מצגת\)](#)
4. [חלופות בהערכה - חלופות בהוראה](#)
5. [רפלקציה: חשיבה מהרהרת ומערערת בחינוך](#)

משרד החינוך

המחוז החרדי

הפיתוח המקצועי

האתגר בלמידה מרחוק:

1. כיצד נוכל להעריך את כל המטרות שפורטו לעיל כשהתקשורת הבין אישית - הקבוצתית אינה ישירה?
2. אלו כלי הערכה מותאמים מזמנת לנו הלמידה מרחוק?

המלצות ליישום בלמידה מרחוק:

עקרונות ביצוע הערכה משתנים באילוצי למידה מרחוק. להלן עקרונות עבודה לביצוע הערכה מיטבית בלמידה מרחוק:

1. **מחונן:** הכנת מחונן המביא לידי ביטוי את המטרות והיעדים שהוגדרו בתכנון המטלה. מחונן חשוב בשגרה וקל וחומר בלמידה מרחוק. המחונן יוגש ללומדים בצורה ברורה תוך הדגשת חשיבותו לצד הלמידה.
2. **גורמים מעריכים:** שימוש מורחב באפשרויות שונות של גורמים מעריכים כמו הערכה עצמית, הערכת עמיתים, הערכה קבוצתית. כך נוצרת תרבות של הערכה גם אם אינה משתקפת למורי המורים בכל שלביה.
3. **רפלקציה:** שימוש מורחב במיומנות כתיבת רפלקציה על תהליך הלמידה שהתרחש במהלך ביצוע המטלה והערכה.

דוגמאות לאופני הערכה האפשריים:

1. מטלת סוף קורס של כתיבת רפלקציה אישית בעקבות יומני הלמידה שכתבו הלומדים במהלך הקורס והעלתה כהודעות לפורום קולי שיתופי / הודעה אישית למרצה/ הגשה כמסמך.
2. לצד הפניה למטלה יפורסמו מטרות הערכה שישתקפו בתוצר המטלה כמחונן למטלה. בעת ביצוע המטלה יערכו הלומדים הערכה עצמית/ הערכת עמיתים המבוססת על המחונן.
3. משימות קבוצתיות המאפשרות הערכת עמיתים ושיתוף תובנות מנציגים מכל קבוצה בשיחת ועידה / פורום.